

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Sivistysvaliokunta perjantai 30.09.2022 klo 11.30 / HE 98/2022 vp / Kirjallinen asiantuntijalausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle avoimuusrekisterilaiksi

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt opetus- ja kulttuuriministeriön kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä, joka koskee avoimuusrekisterilakia. Kutsussa on todettu sivistysvaliokunnan käsittelevän erityisesti ehdotetun lainsäädännön soveltamista yliopistoihin ja mahdollisesti muihin koulutuksen järjestäjiin. Opetus- ja kulttuuriministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa:

Ehdotetun avoimuusrekisterilain 3 §:n 2 momentissa määritellään mitkä tahot eivät ole ilmoitusvelvollisia harjoittamastaan vaikutustoiminnasta tai vaikutustoiminnan neuvonnasta. Momentin 3) kohdassa todetaan, että ilmoitusvelvollisia eivät ole valtion, hyvinvointialueen, kunnan tai Ahvenanmaan maakunnan viranomainen, itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, valtion liikelaitos, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Ihmisoikeuskeskus, Valtiontalouden tarkastusvirasto sekä Kansainvälisten suhteiden ja Euroopan unionin asioiden tutkimuslaitos. Momentin 4) kohdan mukaan ilmoitusvelvollinen ei ole myöskään lakisääteisiä tehtäviä hoitava muu kuin 3 kohdassa tarkoitettu julkisyhteisö tai toimija sen lakisääteisten tehtävien hoidon osalta.

Yliopistolain (558/2019) 1 §:n 3 momentin mukaan yliopistot ovat julkisoikeudellisia laitoksia (julkisoikeudelliset yliopistot) tai säätiöyliopistoja, joihin sovelletaan yliopistolain lisäksi säätiölakia. Ammattikorkeakoululain (935/2014) 5 §:n mukaan ammattikorkeakoulu on osakeyhtiömuotoinen oikeushenkilö (ammattikorkeakouluosakeyhtiö), johon sovelletaan osakeyhtiölakia (624/2006), jollei ammattikorkeakoululaissa toisin säädetä.

Ehdotetun 3 §:n 2 momentin 3) kohdan mukaisesti itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset eivät ole ilmoitusvelvollisia harjoittamastaan vaikutustoiminnasta. Näin ollen osa yliopistoista (julkisoikeudelliset yliopistot) ei ole lainkaan ilmoitusvelvollisuuden piirissä. Sen sijaan säätiöyliopistot ja ammattikorkeakoulut sekä varhaiskasvatusta, perusopetusta, lukiokoulutusta, ammatillista koulutusta ja vapaata sivistystyötä tarjoavat yksityiset koulutuksen järjestäjät ovat ilmoitusvelvollisia muun kuin lakisääteisten tehtävien hoidon osalta. Ehdotuksessa ei tätä ratkaisua perustella lainkaan. Säännöksessä asetetaan erityisesti yliopistot keskenään eri asemaan sen mukaan, ovatko ne oikeushenkilömuodoltaan julkisoikeudellisia laitoksia vai säätiöitä. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, ettei tätä voida pitää tarkoituksenmukaisena ottaen huomioon, että yliopistojen lakisääteiset tehtävät ovat samat oikeushenkilömuodosta riippumatta.

Samaa toimintaa tulisi kohdella yhdenmukaisesti riippumatta toiminnan harjoittamisen muodosta. Myös esityksen perusteluissa on todettu, että erilaiset ilmoitusvelvollisuuteen tehdyt rajaukset on pyritty tekemään ensisijaisesti toimintälähtöisesti, jolloin ilmoitusvelvollisuuden ratkaisee ensisijaisesti harjoitettu toiminta, eikä esimerkiksi toimijan luonne tai koko (s. 19).

Esityksen perustelujen mukaan 3 §:n 2 momentin 4 kohdan perusteella lakia ei sovelleta lakisääteisiä tehtäviä hoitavaan muuhun julkisyhteisöön tai toimijaan sen lakisääteisten tehtävien hoidon osalta. Lakisääteisten tehtävien ulkopuolinen toiminta on ehdotettavan lain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden piirissä. Sitä, kuuluuko jokin toiminta lakisääteisten tehtävien hoidon ulkopuolelle, tulee esityksen perusteluiden mukaan arvioida aina tilannekohtaisesti. Perusteluissa todetaan edelleen, ettei lakisääteinen tehtävä ole peruste olla rekisteröimättä toimijaa rekisteriin, vaan arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota lakisääteisten tehtävien hoitamisen ja vaikuttamistoimintaan liittyvän yhteydenpidon erottamiseen ja jälkimmäisen raportointiin tässä laissa säädetyin perustein. Esityksen mukaan esimerkiksi yliopistojen laajat lakisääteiset tehtävät, joihin kuuluu muun muassa tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistäminen, rajaavat käytännössä laajasti akateemista toimintaa ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Lisäksi tutkijoiden harjoittama toiminta on useimmiten yksityishenkilöiden toimintana ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolella. Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että tämänkin perusteella on kyseenalaista miksi ilmoitusvelvollisuuden tulisi soveltua yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin.